

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-2075-2022-15.5>

## ПРОГРАМУВАННЯ МАЙБУТНІМ УЧИТЕЛЕМ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ ПЕРСОНАЛЬНОГО ПОРТФОЛІО ДЛЯ ЖИТТЄВОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕРСПЕКТИВИ

**ЦІСАРУК ІРИНА ВАСИЛІВНА**

кандидат педагогічних наук,  
старший викладач кафедри теорії і методики трудового навчання та технологій  
*Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка*  
irena52@ukr.net  
orcid.org/0000-0002-7285-9055

**ЦІСАРУК ВІТАЛІЙ ЮРІЙОВИЧ**

Кандидат педагогічних наук, доцент,  
доцент кафедри теорії і методики трудового навчання та технологій  
*Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка*  
vitaliytsisaruk@meta.ua  
orcid.org/0000-0001-7376-6523

*У статті розглянуто процес професійного розвитку майбутнього вчителя трудового навчання та технологій у процесі самостійної роботи та розкрито особливості програмування ним персонального портфоліо для життєвої і професійної перспективи.*

*Визначено, що професійний розвиток майбутнього вчителя трудового навчання та технологій у процесі самостійної роботи – це цілеспрямований та безперервний процес зростання і становлення майбутнього вчителя у навчально-професійній діяльності, формування професійно значущих знань та умінь, компетентностей (професійної й самоосвітньої), особистісних якостей і педагогічних здібностей, соціальних навичок (soft skills) для творчої самореалізації у професійній сфері як індивіда, особистості і суб'єкта діяльності для досягнення успіху впродовж життя.*

*Практики актуалізують необхідність персонального програмування персонального портфоліо майбутнім вчителем трудового навчання та технологій для життєвої і професійної перспективи у процесі освітньо-професійної діяльності.*

**Ключові слова:** професійний розвиток, персональне портфоліо, самоосвітня діяльність, компетентність, самореалізація, життєва і професійна перспектива.

**Постановка проблеми.** Сучасна інноваційна за змістом і характером освітня система України не в повній мірі відповідає світовим тенденціям розвитку суспільства й ринку праці, що вимагає формування випереджувальної освітньої політики щодо забезпечення належного рівня професійного розвитку майбутнього вчителя трудового навчання та технологій.

У низці державних нормативно-правових документів (Закони України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), «Про фахову передвищу освіту» (2019); Рекомендаціях Європейської Ради і представників Урядів країн-членів «Про поліпшення якості педагогічної освіти» («On improving the

quality of teacher education»), 2007) тощо. Очікувані результати реалізації «Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 рр.», Концепції «Нової української школи» (2016), Положення про Центр професійного розвитку педагогів (2020) здійснено спрямування на підготовку фахівців вищої кваліфікації, здатних до інноваційного безперервного особистісного й професійного зростання. Увага звернена на гуманістично-орієнтовану ідеологію, декларуючи особистість як вищу цінність буття, а створення умов для її розвитку й самореалізації – як важливу місію держави.

Особливої гостроти й національного значення набуває проблема органічного поєднання професійної підготовки майбутніх

учителів трудового навчання та технологій із професійним розвитком в процесі навчання у закладах вищої освіти. Одним із найважливіших аспектів підготовки сучасного фахівця є вимоги до якісного професійного розвитку у процесі оволодіння професією, що висуватиметься суспільством та обумовлюється сучасним розвитком освіти, як процес оволодіння майбутніми вчителями трудового навчання та технологій новітніми технологіями, формуванням внутрішньої потреби у постійному саморозвитку та програмування персонального портфолію для життєвої і професійної перспективи.

#### **Аналіз останніх досліджень і публікацій.**

Теоретичне підґрунтя освітньої парадигми професійної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання та технологій представлено у працях: І. Андрощук, І. П. Андрощук, Р. Горбатюк, О. Коберник, М. Корець, Є. Кулик, М. Курач, Г. Левченко, В. Мадзігон, Л. Оршанський, В. Сидоренко, В. Стешенко, А. Терещук, Г. Терещук, В. Тименко, В. Титаренко, О. Торубара, Д. Тхоржевський, А. Цина, С. Ящук та ін., тоді як питання професійного розвитку майбутнього вчителя трудового навчання та технологій у процесі самостійної роботи лише опосередковано висвітлено у публікаціях Г. Макарової, Л. Оршанського, І. Повечери, В. Сіпайло, І. Яремчук та ін. З'ясовано, що в останні роки в дослідженнях О. Шмирко (2016), О. Сої (2016) розкрито окремі аспекти наукової проблеми у системі університетської педагогічної освіти.

Теоретико-методологічні засади досліджуваної проблеми представлено у працях вчених (Є. Кулик (2006), М. Корець (2007), О. Торубара (2009), В. Титаренко (2010), А. Гедзик (2011), Р. Горбатюк (2011), А. Цина (2011), С. Ткачук (2012), В. Юрженко (2014), М. Курач (2016), С. Ящук (2016), В. Бойчук (2017), І. Гевко (2017), І. Смирнова (2018), І. В. Андрощук (2018), І. П. Андрощук (2019), Л. Шевченко (2019) та ін.)

Майбутній вчитель трудового навчання та технологій повинен бути здатним проаналізувати особисту професійну компетентність і на основі даного аналізу проектувати програму власного подальшого професійного зростання.

Особистий досвід творчого виконання самостійної роботи студента, набутий під час навчання у закладі вищої освіти є підґрунтям для виконання професійно-творчих функцій у майбутній професійній та життєвій перспективі.

На основі теоретичного аналізу проблеми, враховуючи специфіку діяльності майбутніх фахівців, було визначено, що *професійний розвиток майбутнього вчителя трудового навчання та технологій у процесі самостійної роботи – це цілеспрямований та безперервний процес зростання і становлення майбутнього вчителя у навчально-професійній діяльності, формування професійно значущих знань та умінь, компетентностей (професійної й самоосвітньої), особистісних якостей і педагогічних здібностей, соціальних навичок (soft skills) для творчої самореалізації у професійній сфері як індивіда, особистості і суб'єкта діяльності для досягнення успіху впродовж життя.*

Вивчення та узагальнення процесів реформування педагогічної освіти, розвитку теорії й практики професійного розвитку майбутніх учителів трудового навчання та технологій у процесі самостійної роботи, наукових джерел і педагогічної практики засвідчили наявність низки *суперечностей*, які потребують розв'язання, зокрема, між зростаючими вимогами до професійного рівня сучасного вчителя здатного до самоосвіти, самовиховання й внутрішньо вмотивованої самореалізації особистості та нереалізованістю можливостей майбутніх учителів трудового навчання та технологій дотримуватися стандартів професійної діяльності та відсутністю педагогічних умов для такого процесу.

**Мета дослідження.** Дослідити процес професійного розвитку майбутнього вчителя трудового навчання та технологій у процесі самостійної роботи та розкрити особливості програмування ним персонального портфолію для життєвої і професійної перспективи.

**Виклад основного матеріалу.** У сучасній психолого-педагогічній науці проблема розвитку розглядається як в еволюціоністському, так і в культуральному спрямуванні. «Еволюціоністи підкреслюють первинність природи, універсальність людської природи. Для представників культурального напрямку основний

показник нормального рівня розвитку – здатність «вписатися в контекст». Можливість адаптуватися є здатністю навчатися та змінюватися» (Д. Майерс, 1997) [5, с. 247].

На основі окреслених пріоритетів сучасна педагогічна наука і практика продовжують пошук шляхів ефективного забезпечення професійного розвитку майбутніх учителів трудового навчання та технологій. Відповідно до наукових засад теорії особистості необхідним є постійний розвиток особистості, її самовдосконалення і самореалізація, збереження своїх індивідуальних особливостей та якостей у сучасному світі (Б. Ананьєв, 1977; Г. Костюк, 1988; С. Рубінштейн, 1973; Т. Титаренко, 2003 та ін.). Представники постмодерністської психології розглядають вивчення людини не відокремлено від її життя, а динамічний розвиток особистості досліджують у єдності з її життям, оточенням, навколишнім світом.

У міжнародній практиці вищої школи «*професійний розвиток* – це навчання для здобуття чи збереження професійної кваліфікації, таких як наукові ступені, для офіційної роботи, відвідування конференцій та можливість неформального навчання, реалізованих на практиці» [12]. У міжнародній характеристиці існує безліч підходів до професійного розвитку. Одним із критеріїв оцінювання, перерахованим в Угоді між SUNY та Професійним об'єднанням університетів, є «Постійне зростання». Прикладами постійного зростання є такі речі, як безперервна освіта, участь у професійних організаціях, участь у навчальних програмах, дослідженнях, поліпшення роботи та підвищення обов'язків та відповідальності (рис. 1).

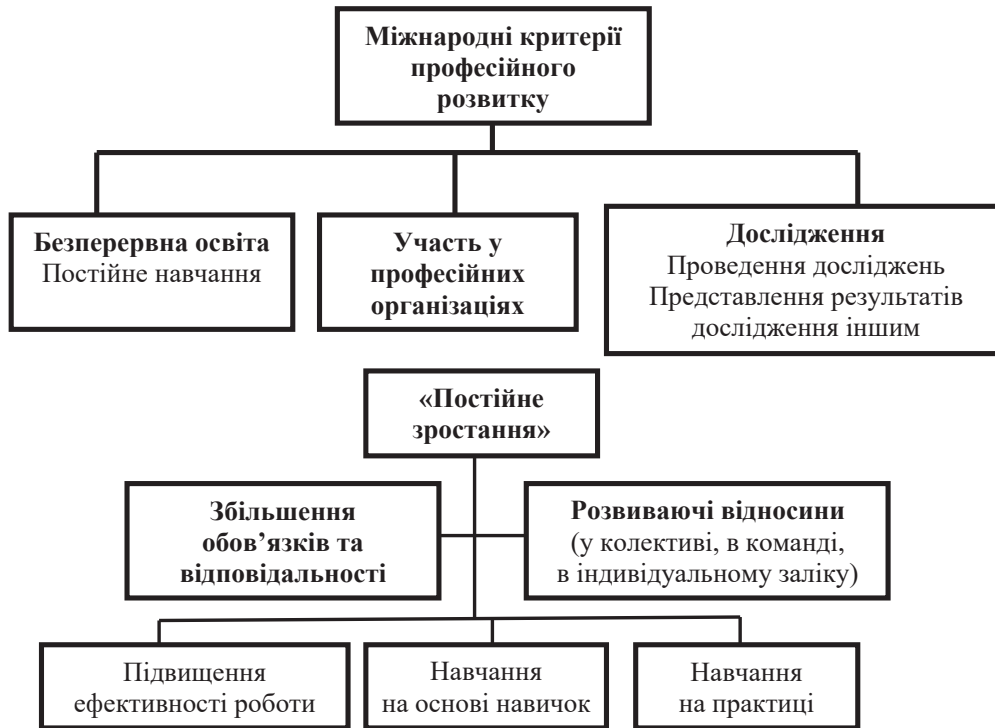
Результати логіко-системного аналізу наукових джерел свідчать про різні погляди на становлення і розвиток професійного шляху людини. Так Дж. Сьюпера (Super D. E.) [13] цікавили питання усвідомлення особистістю власних нахилів і здібностей, вибір бажаної професійної діяльності, що актуалізує професійну «Я-концепцію». Він розподілив генезу на п'ять етапів (зростання, дослідницький, зміцнення кар'єри, збереження досягнутого, роздумів над досягнутим). Чинником,

як вважає Дж. Сьюпер, для «успішного професійного розвитку і зрілості особистості є усвідомлення особливостей професії і себе в ній» [13, с. 67]. Існує безліч світових підходів до професійного розвитку, включаючи консультації, коучинг, дослідження уроків, наставництво, рефлексивний нагляд та технічну допомогу [14]. Зазначимо, що Р. Хейвігерст (Havighurst R. J.) [11] схарактеризував 5 етапів професійного шляху, за критерієм – набуття певних трудових навичок, які дають можливість особистості стати повноцінним фахівцем. Перші два етапи становлення і розвитку професійного шляху людини Дж. Сьюпера (Super D. E.), вони співвідносяться за змістом. Людина, обравши професію, починає готуватися до неї: набувати знання та вміння, певний трудовий досвід, який допомагає у правильному виборі й початку кар'єри. Важливо відзначити, що вчені Дж. Сьюпер (Super D.) та Р. Хейвігерст (Havighurst R.) становлення і розвиток професійного шляху молодшої людини до 25 років співвідносять із її кар'єрним зростанням.

Безперервний професійний розвиток у Законі України «Про освіту» (ст. 18. п. 10) декларовано як «безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців після здобуття вищої та/або післядипломної освіти, що дає змогу фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності і триває впродовж усього періоду його професійної діяльності» [4].

Професіоналізм майбутнього вчителя трудового навчання та технологій розглядаємо на етапах адаптації, самоактуалізації в ній, вільного володіння професією у формі майстерності як одну із ключових категорій у контексті реалізації концепції Нової української школи. Професіоналізм розглядаємо у тісному взаємозв'язку між процесом професійної майстерності і формуванням особистісної цілісності професійного розвитку особистості майбутнього вчителя трудового навчання та технологій.

Підтримуємо науковий підхід до означеної проблеми Л. Оршанського, котрий *професійний розвиток* і формування *професійного іміджу* майбутнього вчителя трудового



**Рис. 1. Критерії оцінювання професійного розвитку відповідно до Угоди між SUNY та Професійним об'єднанням університетів «Постійне зростання»**

Джерело: [6; 10]

навчання технологій розглядає у єдиному та взаємопов'язаному процесі. Вчений розглядає процес професійного розвитку як отримання ним сенсу життя і професійно-педагогічного буття та його реалізації у професійній діяльності. Цей процес спрямований на «формування новоутворень соціально-феноменологічного характеру, які уможливають в майбутньому досягнення вчителя технологій у професійній сфері як індивіда, особистості та суб'єкта діяльності» [7].

Узагальнюючи зазначене вище, вважаємо процес професійного розвитку майбутнього вчителя трудового навчання та технологій у процесі самостійної роботи як цілісний безперервний процес, спрямований на професійне становлення та вдосконалення, ефективність якого забезпечуватиметься у суб'єкт-суб'єктній взаємодії учасників освітнього процесу під час професійного навчання. Така сутність понять професійного розвитку та СРС як педагогічного явища, і як наукової категорії дидактики вищої школи.

За результатами проведеного дослідження (2021) визначено, що *професійний розвиток*

*майбутніх учителів трудового навчання та технологій у процесі самостійної роботи – це цілеспрямований та безперервний процес зростання, становлення у навчально-професійній діяльності його професійно значущих знань та вмінь, компетентностей (професійної й самоосвітньої), особистісних якостей і педагогічних здібностей, соціальних навичок (soft skills) для творчої самореалізації у професійній сфері як індивіда, особистості і суб'єкта діяльності для досягнення успіху впродовж життя.*

Ключовими позиціями у процесі програмування майбутнім учителем трудового навчання та технологій персонального портфолію для життєвої і професійної перспективи у вищій школі виступили: врахування реального співвідношення між рівнем підготовленості до професійного розвитку та сформованістю й використанням на практиці професійних та самоосвітніх компетентностей суб'єктами експериментального навчання; орієнтування на можливість використання суб'єктом освітнього процесу набутих стратегій самостійної роботи у професійному

ракурсі; позитивна мотивація набуття самоосвітніх умінь і навичок.

Визначальною стратегією у майбутній професійній діяльності є переконання майбутніх фахівців сприймати себе як найвищу цінність, що спровокує переорієнтування себе із позиції пасивного (репродуктивного) відтворювача у самоорганізуючу творчу особистість, яка наповнить сенсом власну професійну діяльність і життєтворчість.

Програмування майбутнім учителем трудового навчання та технологій персонального портфоліо для життєвої і професійної перспективи відбувається у процесі освітньо-професійного навчання під час теоретичної, практичної та наукової діяльності [9]. Досліджено різні підходи вчених щодо поняття портфоліо як ефективної технології і як папки досягнень студента: Г. Жернова характеризує *технологію портфоліо* як «ефективну технологію формування й оцінювання рівня сформованості соціальної компетентності учнів» [3, с. 28]; А. Василюк визначає «*портфоліо (папка досягнень)* – зібрана студентом (учнем) в окрему папку документація як свідчення виконаної роботи і набутих знань (свідочств, планів чи проєктів, доповідей, рисунків та ін.)» [2, с. 78–79].

Розглядаємо програмування *персонального портфоліо* особистісного та професійного розвитку майбутнім учителем трудового навчання та технологій для успішної самореалізації у процесі освітньо-професійної діяльності у закладі вищої освіти і здатності продовжувати навчання з навичками автономії упродовж життя, вдалого кар'єрного старту й професійного зростання у майбутній професії.

Результати психолого-педагогічного аналізу та проведеного дослідження дали змогу визначити, що серед «*ознак усвідомлення необхідності професійного розвитку* майбутнього вчителя трудового навчання та технологій у процесі самостійної роботи:

- прийняття майбутньої діяльності як сфери самореалізації, галузі, в якій майбутній фахівець усвідомлює свої можливості та впевнений у власних силах;
- володіння орієнтувальною основою майбутньої діяльності, що включає образ її результату і процесу його досягнення;

– набір апробованих на власному досвіді способів вирішення завдань, що входять у структуру фахової компетенції (аналітичних, проєктувальних, організаційних, комунікативних, інформаційних, самоорганізуювальних тощо);

– досвід виконання цієї діяльності в проблемних умовах (наприклад, неповноти знань, дефіциту часу й методичних засобів, невиявленості причинно-наслідкових зв'язків і характеристик ситуації, непридатності відомих варіантів розв'язання тощо);

– рефлексія і самоконтроль особистих дій на основі використання власних, під час унікальних зразків та критеріїв ефективності» [1, с. 180].

Результати психолого-педагогічного аналізу досліджуваної проблеми дають підстави стверджувати, що у професійному розвитку майбутнього вчителя необхідним є формування активної життєвої позиції – потреби у саморозвиткові та самовдосконаленні. Зміщення акценту освітнього процесу на самоосвітню діяльність обумовлює необхідність навчання майбутнього вчителя трудового навчання та технологій адекватному сприйняттю і розумінню своїх можливостей, розвитку у них рефлексивних здібностей.

Найвищою фазою прояву самостійної роботи майбутнього фахівця вважаємо самостійну науково-дослідницьку діяльність у процесі їх професійної підготовки у закладі вищої освіти. Творча (евристична), наближена до наукового узагальнення, робота можлива лише як результат організації самостійного навчання з обов'язковою присутністю в ній цілепокладання та його досягнення за допомогою ефективних технологічних схем самоосвіти. Крім того така робота повинна бути індивідуалізованою з урахуванням рівня творчих можливостей студента, його навчальних здобутків, інтересів, навчальної активності тощо.

Для предметного поля наукового дослідження важливо наголосити на необхідності врахування у процесі прогнозування персонального портфоліо персонального пізнавального стилю діяльності (М. Холодна), який

позначається на двох лініях інтелектуального розвитку особистості майбутнього фахівця: підвищення ефективності інтелектуальної діяльності (формується механізм стильової поведінки, розвивається здатність обирати особисту позицію відповідно до проблемної ситуації, збагачується арсенал способів самостійного пізнання); формуються індивідуальні механізми навчально-пізнавальної активності під час виконання самостійної роботи завдяки розвитку індивідуальних пізнавальних здібностей [1, с. 55–56].

Портфель (портфоліо) майбутнього вчителя трудового навчання та технологій розглядаємо як інструмент самооцінювання результатів навчально-пізнавальної, дослідницької роботи, рефлексії особистої діяльності та прогнозування перспектив професійного зростання на першому робочому місці. Крім того, розглядаємо роботу над складанням портфоліо кожним здобувачем вищої освіти на засадах індивідуалізованого підходу з урахуванням рівня його творчих можливостей, навчальних досягнень, громадських надбань, інтересів, навчально-пізнавальної активності тощо.

Портфоліо (в широкому сенсі цього слова) – це спосіб збору, накопичення та оцінки індивідуальних навчальних та особистісних досягнень та персональних документів за весь період навчання. Традиційно портфоліо є колекцією робіт, що характеризують різні досягнення, самостійних робіт майбутнього вчителя трудового навчання та технологій, його відзнак, нагород, дипломів тощо. Він відноситься до ряду автентичних індивідуальних оцінок і

зорієнтований на процес не лише оцінювання, але й самооцінювання. Зіставлення особистісних досягнень із вимогами освітньо-професійної програми закладу вищої освіти служить основою побудови траєкторії індивідуального професійного саморозвитку.

Зазначену самооцінку студенти подають у персональному портфоліо. Принципи *технології портфоліо* представлено на рис. 2. Збирає портфоліо сам студент, але педагогічне керівництво повинно допомогти сформуванню зібраних матеріалів у систему. Тьюторські функції виконує викладач, який дає здобувачеві вищої освіти завдання та вимоги до їх виконання, а також розробляє критерії об'єктивного оцінювання презентації «портфеля».

Досліджено, що використання персонального портфоліо забезпечує побудову особистої освітньої траєкторії професійного розвитку майбутнього вчителя трудового навчання та технологій, стимулює самостійну роботу студента, активізує участь у заходах закладу вищої освіти, олімпіадах, конкурсах, конференціях, благодійних ярмарках, виставках, фестивалях та ін. Розроблення *персонального портфоліо* майбутнім вчителем трудового навчання та технологій як способу оцінювання і прогнозування дозволяє вирішити низку персональних (особистісних та професійних) завдань та поетапно і планомірно будувати перспективу власного становлення і зростання (рис. 3).

Майбутній вчитель трудового навчання та технологій представляє всі види робіт, які він виконав на заняттях і під час самостій-

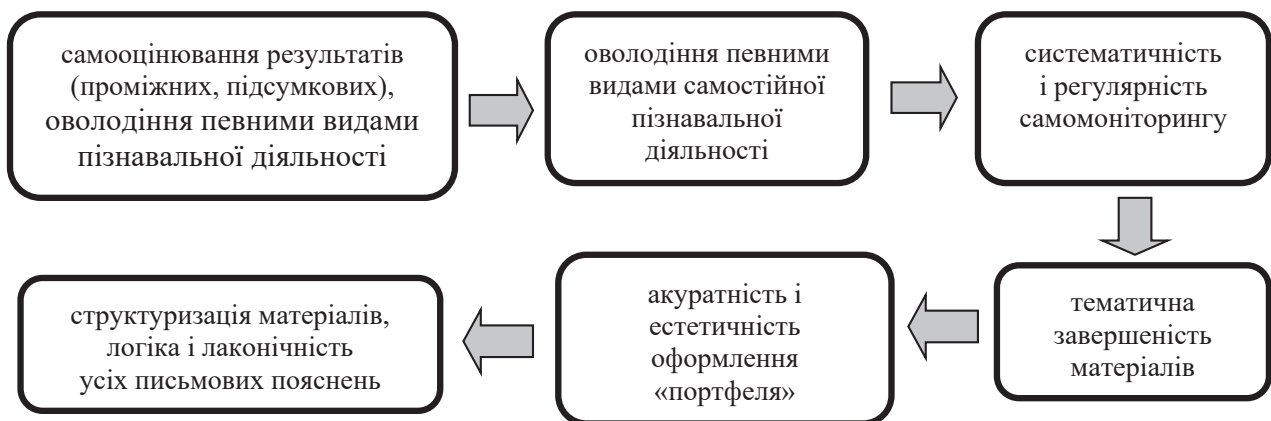
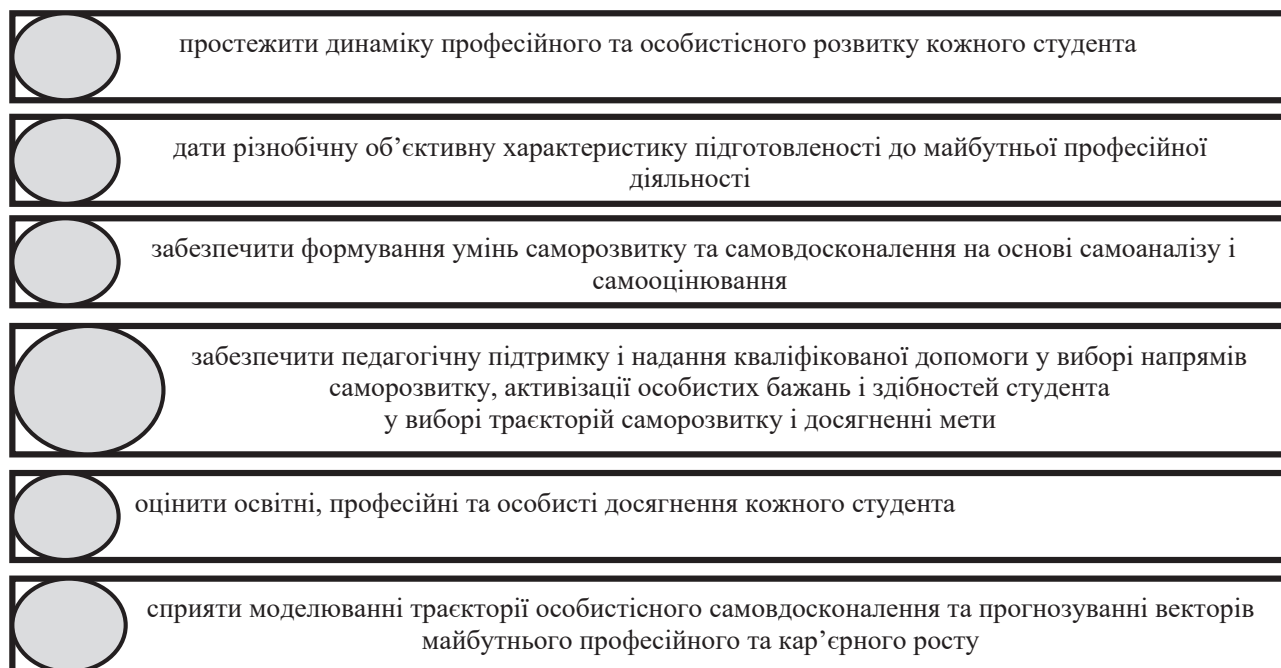


Рис. 2. Принципи застосування технології портфоліо

Джерело: [1, с. 58–59]



**Рис. 3. Завдання професійного розвитку майбутнього вчителя трудового навчання та технологій у персональному портфоліо**

ної роботи, пояснює мотивацію вибору теми, самооцінює результат кожної окремої праці, аргументує корекцію особистих помилок. За об'єктивність і достовірність відомостей, що заносяться у персональне портфоліо, несе відповідальність сам студент. Періодично здобувач вищої освіти презентує зміст свого персонального портфоліо, у якому демонструє педагогічні знання і уміння, обґрунтування пропонувані методів, прогнозує напрями розвитку освітніх технологій та рівень особистісного професійного і особистісного зростання.

Для майбутніх учителів трудового навчання та технологій було запропоновано створювати особистісне персональне портфоліо, яке складається з восьми блоків, кожен з яких характеризує свій аспект професійного розвитку у процесі професійного навчання з проекцією на майбутню професію (табл. 1).

Презентація портфоліо відбувається періодично на практичних заняттях, студентських конференціях, семінарах, на яких здобувач вищої освіти засвідчує особисте позитивне просування в даній галузі знань, порівнює власне самооцінювання із оцінюванням викладача та групи експертів (із числа здобувачів вищої освіти).

У реалізації цього надважливого завдання – майбутній учитель трудового навчання та технологій повинен сам досягти високого фахового та особистісного рівня, що стає можливим лише завдяки постійній і невтомній праці над собою. Праця над собою не розпочинається й не закінчується під час навчання у закладі вищої освіти – це самоосвіта, саморозвиток упродовж всього життя, де надважливою є здатність вчителя саморозвиватись з урахуванням вимог професії вчителя трудового навчання та технологій і суспільства.

**Висновки.** Отже, результати проведеного дослідження, логіко-системний аналіз психолого-педагогічної, науково-методичної літератури, практики у процесі освітньо-професійної діяльності у закладі вищої освіти актуалізують необхідність персонального програмування персонального портфоліо майбутнім вчителем трудового навчання та технологій для життєвої і професійної перспективи.

Подальший науковий пошук доцільно спрямувати на розроблення педагогічного інструментарію персонального програмування майбутнім вчителем трудового навчання та технологій в умовах неформальної та інформальної освіти.

Таблиця 1

**Структура особистісного персонального портфоліо  
майбутніх учителів трудового навчання та технологій**

Блоки персонального портфоліо	Змістові характеристики
<b>1 блок – «Професійні знання, уміння, навички»</b>	характеризує студента як компетентну особистість, яка вмє проявляти отримані теоретичні знання та вміння на практиці. Даний блок може містити особисті розробки календарно-тематичних планів, планів-конспектів уроків, гуртків, творчих проєктів тощо; розроблені інструкційні чи технологічні картки, інструктажі, творчі проблемні завдання; фотозвіти залікових, кваліфікаційних робіт; результати студентських олімпіад, науково-практичних конференцій
<b>2 блок – «Професійна мобільність»</b>	припускає наявність, окрім базової освіти, дипломів чи сертифікатів по суміжних спеціальностях, а також освоєння різноманітних освітніх курсів, участь у вебінарах, семінарах тощо з метою поглиблення і розширення сфери майбутньої професійної діяльності
<b>3 блок – «Професійне самовираження»</b>	враховує науково-педагогічну діяльність студента, участь у студентських або особистих виставках, майстер-класах, конкурсах, наявність медалей, грамот, дипломів міжнародного, всеукраїнського, регіонального рівнів
<b>4 блок – «Інформаційна культура»</b>	припускає володіння сучасними інформаційними технологіями, уміння розробляти, адаптувати і використовувати в освітньому процесі різноманітні комп'ютерні програми. Наприклад, вміння перетворити будь-яке фото на схему для вишивки; використовувати Google-диск, Google-форми, створювати блоги, сайти тощо
<b>5 блок – «Соціальна і громадська активність»</b>	враховує характер і рівень громадсько-культурної діяльності: участь у виставках, фестивалях, ярмарках, показах мод, студіях, гуртках; наявність відповідних грамот, нагород тощо
<b>6 блок – «Професійнозначущі особистісні якості»</b>	припускає оцінку професійної спрямованості і професійно значущих особистісних якостей (високий рівень володіння фаховими знаннями, уміння передавати знання, уміння організувати цікавий урок, терпіння і наполегливість, загальна ерудиція, прагнення до саморозвитку та самовдосконалення, любов до професії), що проявилися в процесі певної діяльності (наприклад, при проходженні практики у закладах середньої та позашкільної освіти)
<b>7 блок – «Комунікативні якості»</b>	характеризується володіння педагогічним тактом, уміння будувати взаємовідносини у колективі, уміння висловлювати та аргументувати особисту думку і позицію
<b>8 блок – «Когнітивний»</b>	враховує пізнавальні здібності, рівень формування фахових та спеціальних компетентностей, якість засвоєного програмованого матеріалу, кругозір, мотивацію і характер самоосвіти

**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ**

1. Бенера В., Цісарук І. Самостійна робота: теорія і практика у професійній підготовці майбутнього вчителя трудового навчання та технологій : посіб. Хмельницький : ФОП Цюпак А. А., 2020. 296 с.
2. Василюк А. В. Педагогічний словник-лексикон : англ.-укр., укр.-англ. Ніжин, 2004. С. 78–79.
3. Жернова Г. Портфоліо як засіб формування успішної особистості / Г. Жернова, Л. Голоцукова. *Школа : інформ.-метод. журн.* 2010. № 4. С. 28.
4. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 3, ст. 25). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19> (дата звернення: 25.04.2022).
5. Майерс Д. Социальная психология. Санкт-Петербург : Питер, 2007. 794 с.
6. Мета професійного розвитку. Приклади професійного розвитку. URL: <https://www.google.com/search?q=PROFESSIONAL+DEVELOPMENT&ie=utf-8&oe=utf-8&client=firefox-b> (дата звернення: 04.04.2022).
7. Оршанський Л. Професійний розвиток і формування професійного іміджу майбутнього вчителя технологій у навчально-професійній діяльності. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи.* 2015. Випуск 52. С. 68–73. URL: [https://library.udpu.edu.ua/library\\_files/psuh\\_pedagog\\_prob1\\_silsk\\_shkolu/52/11.pdf](https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/52/11.pdf) (дата звернення: 24.04.2022).
8. Освітньо-професійна програма «014.10 «Середня освіта (Трудове навчання та технології. Інформатика)» Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. URL : <https://udpu.edu.ua/documents/educational-programs/34513> (дата звернення: 24.04.2022).



9. Цісарук В. Ю., Цісарук І. В. Педагогічна практика як вид самостійної роботи студентів. *Litteris et Artibus: нові горизонти* : зб. наук. статей. Кременець : КОГПА ім. Тараса Шевченка, 2018. Вип. 2. С. 65–70.
10. Що таке професійний розвиток? URL : <https://www.google.com/search?q=PROFESSIONAL+DEVELOPMENT&ie=utf-8&oe=utf-8&client=firefox-b> (дата звернення: 24.04.2022).
11. Havighurst R. History of developmental psychology : socialization and personality development through lifespan. *Lifespan developmental psychology: personality and socialization* / eds.: P. B. Baltes & Schaie. N. Y. : Academic press., 1973. P. 3–24. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/B9780120771509500071> (accessed 23 April 2022).
12. Speck, M. & Knipe, C. (2005) Why can't we get it right? Designing high-quality professional development for standards-based schools. Thousand Oaks: Corwin Press. URL: <https://eric.ed.gov/?id=ED495574> (accessed 24 April 2022).
13. Super D. E. Career development: self concept theory. New York : Harper & Row publ., 1983. 362 p.
14. The National Board for Professional Teaching Standards. URL: <http://www.nbpts.org/> (accessed 23 March 2022).

## PROGRAMMING BY FUTURE TEACHER OF LABOR TRAINING AND TECHNOLOGY OF PERSONAL PORTFOLIO FOR LIFE AND PROFESSIONAL PERSPECTIVES

**TSISARUK IRYNA**

Candidate of Pedagogical Sciences,  
Senior Lecturer of the Department of Theory and Methods of Labor Education and Technology  
*Kremenets Taras Shevchenko Regional Academy of Humanities and Pedagogy*

**TSISARUK VITALIY**

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,  
Associate Professor of the Theory and Methods of Labor Education and Technology  
*Kremenets Taras Shevchenko Regional Academy of Humanities and Pedagogy*

**Introduction.** *Modern innovative in content and nature of Ukraine's educational system does not fully meet global trends in society and the labor market, which requires the formation of advanced educational policy to ensure the appropriate level of professional development of future teachers of labor education and technology.*

**Purpose.** *Investigate the process of professional development of future teachers of labor training and technology in the process of independent work and reveal the features of programming his personal portfolio for life and professional prospects.*

**Methods.** *The following methods were used for the research: study of methodical and scientific-pedagogical literature on the research topic; analysis, synthesis, comparison, generalization, study and generalization of advanced pedagogical experience.*

**Results.** *It is investigated that the use of personal portfolio provides personal educational trajectory of professional development of future teachers of labor education and technology, stimulates independent student work, intensifies participation in higher education events, competitions, contests, conferences, charity fairs, exhibitions, festivals and others. The development of a personal portfolio by a future teacher of labor education and technology as a method of assessment and forecasting allows you to solve a number of personal (personal and professional) tasks and gradually and systematically build the prospect of their own formation and growth.*

**Originality.** *In the article are covered the principles of application of portfolio technology; identifies the tasks of professional development of future teachers in the personal portfolio; the structure of the personal portfolio of future teachers of labor education and technology is presented.*

**Conclusion.** *The results of the study, logical and systematic analysis of psychological and pedagogical, scientific and methodological literature, practice in the process of educational and professional activities in higher education institutions highlight the need for personal programming of personal portfolio by future teachers of labor training and technology for life and professional prospects. Also, the results of the study give grounds to assert that in the professional development of the future teacher is necessary – the formation of an active life position – the need for self-development and self-improvement. Shifting the emphasis of the educational process to self-educational activities necessitates the training of future teachers of labor education and technology adequate perception and understanding of their capabilities, the development of their reflective abilities.*

**Keywords:** *professional development, personal portfolio, self-educational activity, competence, self-realization, life and professional perspective.*

## REFERENCES

1. Benera, V., & Tsisaruk, I. (2020). Samostiina robota: teoriia i praktyka u profesiinii pidhotovtsi maibutnoho vchytelia trudovoho navchannia ta tekhnolohii: posib. [Independent work: theory and practice in the training of future teachers of labor education and technology: manual]. Khmelnytskyi: FOP Tsiupak A. A., 296 s. [in Ukrainian].
2. Vasyliuk, A. V. (2004). Pedahohichniy slovnyk-leksikon: anh.-ukr., ukr.-anh. [Pedagogical dictionary-lexicon: English-Ukrainian, Ukrainian-English]. Nizhyn, s. 78–79. [in Ukrainian].
3. Zhernova, H. & Holotsukova, L. (2010). Portfolio yak zasib formuvannia uspishnoi osobystosti [Portfolio as a means of forming a successful personality]. *Shkola: inform.-metod. zhurn.*, no. 4, s. 28 [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrainy «Pro naukovu i naukovo-tekhnichnu diialnist» [Law of Ukraine «On Scientific and Scientific-Technical Activity»] (Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2016, № 3, st. 25). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19> (accessed 25 April 2022) [in Ukrainian].
5. Mayers, D. (2007). Sotsialnaya psikhologiya [Social psychology]. Sankt-Peterburg: Piter, 794 s. [in Russian].
6. Meta profesiinoho rozvytku. Pryklady profesiinoho rozvytku [The purpose of professional development. Examples of professional development]. Retrieved from: <https://www.google.com/search?q=PROFESSIONAL+DEVELOPMENT&ie=utf-8&oe=utf-8&client=firefox-b> (accessed 04 April 2022). [in Ukrainian].
7. Orshanskyi, L. (2015). Profesiinyi rozvytok i formuvannia profesiinoho imidzhu maibutnoho vchytelia tekhnolohii u navchalno-profesiinii diialnosti [Professional development and formation of professional image of the future teacher of technology in educational and professional activities]. *Psykhologo-pedahohichni problemy silskoi shkoly*, vyp. 52, s. 68–73. Retrieved from: [https://library.udpu.edu.ua/library\\_files/psuh\\_pedagog\\_probl\\_silsk\\_shkolu/52/11.pdf](https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/52/11.pdf) (accessed 24 April 2022) [in Ukrainian].
8. Osvitno-profesiina prohrama «014.10 «Serednia osvita (Trudove navchannia ta tekhnolohii. Informatyka)» [Educational and professional program "014.10" Secondary education (Labor training and technology. Informatics)] Umanskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu imeni Pavla Tychyny. Retrieved from: <https://udpu.edu.ua/documents/educational-programs/34513> (accessed 24 April 2022). [in Ukrainian].
9. Tsisaruk, V. & Tsisaruk, I. (2018). Pedahohichna praktyka yak vyd samostiinnoi roboty studentiv [Pedagogical practice as a type of independent work of students]. *LitterisetArtibus: novi horyzonty: zb. nauk. statei*. Kremenets: KOHPA im. Tarasa Shevchenka, vyp. 2, s. 65–70 [in Ukrainian].
10. Shcho take profesiinyi rozvytok? [What is professional development?]. Retrieved from: <https://www.google.com/search?q=PROFESSIONAL+DEVELOPMENT&ie=utf-8&oe=utf-8&client=firefox-b> (accessed 24 April 2022) [in Ukrainian].
11. Havighurst R. (1973). History of developmental psychology: socialization and personality development through lifespan. *Lifespan developmental psychology: personality and socialization* / eds.: P. B. Baltes & Schaie. N. Y.: Academic press, pp. 3–24. Retrieved from: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/B9780120771509500071> (accessed 23 April 2022).
12. Speck, M. & Knipe, C. (2005). Why cant we get it right? Designing high-quality professional development for standards-based schools. Thousand Oaks: Corwin Press. Retrieved from: <https://eric.ed.gov/?id=ED495574> (accessed 24 April 2022).
13. Super D. E. (1983). *Career development: self concept theory*. New York: Harper & Row publ., 362 p.
14. The National Board for Professional Teaching Standards. Retrieved from: <http://www.nbpts.org/> (accessed 23 March 2022).